

A Levegő Munkacsoport véleménye a MAGYARORSZÁG ENERGIAPOLITIKÁJA 2007-2020 című GKM tervezetről

Általános megállapítások

Az energiatakarékosság, az energiahatékonyság kell hogy az energiastratégiánk középpontjában álljon. Ennek megfelelően kell átalakulnia a gazdaság (a termelés és a fogyasztás) szerkezetének. A tervezet azonban elsősorban az energiaszektorttal és azon belül is az ellátásbiztonsággal foglalkozik. Még a minisztériumhoz tartozó, az energiafogyasztás szempontjából meghatározó közlekedést sem tárgyalja súlyának megfelelő részletességgel. A termelő-ellátó oldal mellett a fogyasztói oldal alig kap helyet az anyagban.

Hiányoznak a célértékek, noha nemzetközi szinten már nemcsak 2020-ra, de 2050-re is ismertek globális, illetve a fejlett országokra (így hazánkra is) vonatkozó, az energiahasználat, illetve az üvegházhatású gázok kibocsátásának jelentős csökkentésére irányuló célok.

Főbb megállapításaink összefoglalva:

1. Hiányzik az energiapolitika integrációja, az ágazatok szerkezetváltásának vizsgálata, valamint ezekkel kölcsönhatásban a hosszú távú célértékek meghatározása.
2. Aránytalanul kicsi és nem következetes a hangsúly az energiahatékonyságon és az energiatakarékosságon.
3. Nincs megfogalmazva a távfűtés jövője.
4. Túlzott szerepet kapnak az agro(bio)üzemanyagok.

1. Hiányzik az energiapolitika integrációja, az ágazatok szerkezetváltásának vizsgálata, valamint ezekkel kölcsönhatásban a hosszú távú célértékek meghatározása

Az energiafelhasználás jövőbeli alakulása jelentős mértékben a gazdaság és a fogyasztás szerkezetének átalakulásától függ. Ha például a mezőgazdaságban az intenzív szántóföldi növénytermesztés dominál, akkor az energiafelhasználás is növekedni fog. Ha az anyag- és energiatakarékos, nagyobb hozzáadott értéket, több élők munkát igénylő tevékenységek helyett például az exportra történő cementgyártásnak adunk zöld utat különféle nyílt és rejtett támogatásokkal, akkor növekvő szociális feszültségekkel, versenyképességünk romlásával kell majd fizetnünk a 2020-ra előírt kötelezettségek teljesítéséért.

Hasonlóan releváns a települések fejlesztésének iránya. Ha folytatódik a városok terjeszkedése és ezzel egyidejűleg a városbelső túlépítése, az átszellőzések, zöldterületek megszüntetése, akkor – ahogy ez már most is szignifikánsan jelentkezik – rohamléptekkel fog nőni az energiafogyasztás.

Jellemző a tárcaközi együttműködés, az integráció hiányára a bioetanol és biodízel igen jelentős adókedvezménye, amelyeket nem előzték meg a minimálisan elvárható előzetes hatásvizsgálatok sem. Holott a közúti közlekedés közvetlen támogatása nemcsak környezeti, de energiapolitikai szempontból sem észszerű.

Az anyag szerint „hosszú távon célul kell kitűzni a közúti fuvarozás minél nagyobb hányadának vasútra, vagy vízi útra terelését. A jelenlegi folyamatok ezzel éppen ellentétes

irányúak.”¹ A folyamatok mindaddig ellentétes irányúak maradnak, amíg az egyes szakpolitikák integrációja nem valósul meg.

Amíg az EU-forrásokat az ÚMFT keretében sok esetben az éghajlatvédelemmel ellentétes irányban használják fel, addig az energiakoncepció csupán légtüres térben tűzheti ki prioritásait.

Amennyiben a „Rövid és középtávú feladatok” (8. fejezet) prioritási listának tekinthetők, úgy azt kell látni, hogy ez nincs összhangban az anyag korábbi fejezeteivel. A lista leginkább a szokásos üzletmenet folytatását tükrözi, nem érzékelhető benne a stratégiai irányváltás.

Egyetlen táblázat található, és az is relatív értékeket közöl. Az „Energiahatékonysági intézkedések révén megtakarított energiahordozó” nehezen értelmezhető kategória, hiszen nincs meghatározva a viszonyítási alap. Könnyen előfordulhat, hogy abszolút értékben nőni fog az energiateljesítmény, hiszen ez a mutató légtüres térben mérné egy adott intézkedés hatását, egyéb folyamatokat teljesen figyelmen kívül hagy. Ugyanakkor az anyagban ez az egyetlen célkitűzés, amely kapcsolatba hozható az összenergia-felhasználás alakulásával.

Alapvető hiányosság, hogy nem található célkitűzés az összenergia-felhasználás kívánatos alakulásáról és ezek ágazati leosztásáról.

2. Aránytalanul kicsi és nem következetes a hangsúly az energiahatékonyságon és az energiatakarékosságon

Energiapolitikánk középpontjában az energiahatékonyság javítása és az energiatakarékosság kell, hogy álljon. A leginkább környezetbarát energia a meg nem termelt, illetve fel nem használt energia. Nemcsak környezeti szempontból meghatározó, hanem a másik két fő célkitűzést, az ellátásbiztonságot és a versenyképességet is javítja. Gazdasági életünk egyik fő szabályozó automatizmusa lehet.

Magyarországon hatalmas kihasználatlan lehetőségek vannak az energiatakarékosság területén. Ezek jelentős részét nem is ismerjük pontosan, hiszen erre vonatkozó felmérések alig készültek. Az anyag ugyanakkor nem fektet erre kellő hangsúlyt; „az energiafogyasztás lényegesen lassabban növekedjen, mint a GDP”² célkitűzés mindenféle ambíciót nélkülöz.

Az energiahatékonyságnak és az energiatakarékosságnak itthon rövid és középtávon aligha van alternatívája az alábbi okok miatt:

- (1) A megújuló energiatermelés érdemi növelésére kevés az esély, hiszen egyelőre kevés ilyen jellegű erőforrás áll a rendelkezésünkre, amely gazdaságosan felhasználható lenne úgy, hogy ne terhelje túlságosan a környezetet és ne okozzon elviselhetetlen hátrányt egyéb gazdasági tevékenységeknek (élelmiszertermelés, erdőgazdálkodásra stb.).
- (2) Az újabb atomerőművi blokk(ok) építése nem célszerű, mivel sokkal gazdaságtalanabb, mint az energiahatékonyságba és az energiatakarékosságba történő befektetések, továbbá a hosszú kifutási idő miatt az első évtizedben csak fokozná az üvegházhatású gázok kibocsátását. További hátránya a jelentős környezeti kockázat és a radioaktív hulladékok megnyugtató elhelyezésének megoldatlansága. Ráadásul az újonnan épülő atomerőművi blokkok még az energiatermelésnek is csak egy viszonylag kisebb hányadát tudnák biztosítani. (Jelenleg az atomenergia részesedése az ország teljes energiafogyasztásában mindössze 13 százalék.).
- (3) Egyelőre nem tudjuk azt sem, mennyire megalapozottak az alapvetően új technológiai fejlesztésekkel szembeni várakozások. Ezek valószínűleg nem lesznek piacképesek az elkövetkező egy-két évtizeden belül. Bár valószínűsíthetők jelentős áttörések a műszaki fejlesztésben, egy ország energiastatégiáját nem lehet bizonytalan tényezőkre, vágyálmokra alapozni.

¹ 32. oldal

² 28. oldal

Érthetetlen, hogy miután az anyag megállapítja, hogy „az energiatakarékosság kétségtelenül a leggyorsabb, leghatékonyabb és leginkább költséghatékony módja az üvegházhatást okozó gázok kibocsátása csökkentésének”³ nem rendel prioritási sorrendet a szükséges intézkedésekhez.

Az energiatakarékosság tárgyalása során mindössze háromszor esik említés a közintézményekről, holott valószínűleg ez az egyik terület, ahol közvetlenül a legtöbbet lehetne elérni a pazarló energiafelhasználás csökkentésében, és közvetve pedig a tudatformálás – az energiatakarékos intézkedések elterjesztése – terén.

3. Nincs megfogalmazva a távfűtés jövője

Az ország lakosságának mintegy 25 százalékát érinti közvetlenül (lakótelepek) vagy közvetve (közintézmények) a távfűtés jövője. Több európai országban (Ausztria, Dánia, Finnország, Olaszország) felismerték a távfűtés energetikai és környezeti lehetőségeit, és ennek alapján 15-20 éves fejlesztési tervet dolgoztak ki ezen előnyök minél teljesebb kihasználására. Az országok adottságai eltérőek. Van, ahol a decentralizált rendszereket, vidéki kistelepüléseken fejlesztenek, van, ahol a geotermális energiára vagy a különféle hulladékokra épül a fejlesztési koncepció. Nálunk a távfűtés korszerűsítése helyenként megkezdődött, de a feszültségeket, a gazdaságtalan működtetést csak egy átfogó, ütemezett koncepció mellett szabadna folytatni.

4. Túlzott szerep az agroüzemanyagoknak (bioüzemanyagoknak)

Az anyagban többször esik szó az agroüzemanyagokról (véleményünk szerint a bioüzemanyag kifejezés használata félrevezető). Ugyanakkor mindössze egyszer esik szó a monokultúrás, intenzifikált mezőgazdaság veszélyeiről, márpedig erre az EU-nak az éghajlatváltozásról szóló, nemrég megjelent Zöld könyve⁴ is külön figyelmeztet.

Több évtizedes célkitűzés a mezőgazdasági termelés környezetbarátabbá tétele, amely folyamatba az energetikai célú növénytermesztés nehezen illeszthető bele. Az anyag hiányossága, hogy a biodiverzitásra gyakorolt hatást szinte figyelmen kívül hagyja. Célul tűzi ki az agroüzemanyagok termelésének fokozását, ugyanakkor nem határozza meg azokat a kereteket, amelyekben túl már nagyobb lesz a kár, mint a haszon. Már most tapasztalható, hogy az ázsiai őserdők helyén európai piacra termelik a pálmaolajat. Hazánkban ugyan vannak a mezőgazdasági termelésből kivonandó területek, azonban véleményünk szerint először elemzéseket kell készíteni a társadalmi, gazdasági és környezeti hatásokról, és le kell folytatni egy társadalmi vitát arról, hogy mi legyen ezekkel a területekkel. Nem egyértelmű, hogy sok esetben a természetvédelmi célú hasznosítás miért ne kaphasson prioritást.

Az agroüzemanyagok támogatásának további hátránya, hogy elősegítik egy olyan közlekedési rendszer továbbélését, amely több szempontból sem felel meg a társadalmi, fenntarthatósági követelményeknek.

Budapest, 2007. július

Levegő Munkacsoport

³ 34. oldal

⁴ Alkalmazkodás az éghajlatváltozáshoz Európában – Az uniós fellépés lehetőségei, 2007.06.29.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0354:FIN:HU:DOC>